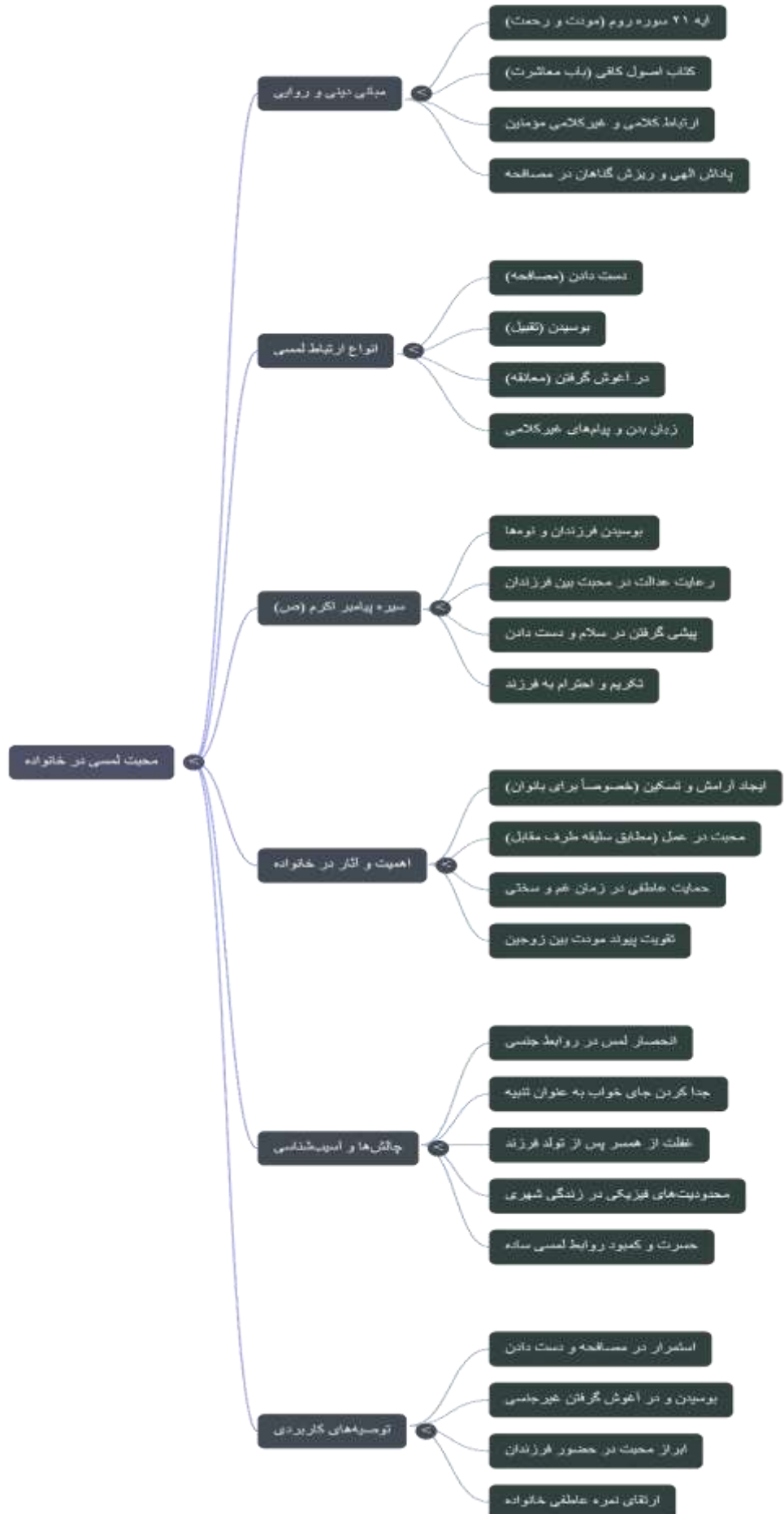

بسم الله الرحمن الرحيم

دوره هنر همسر داری در قرآن کریم
(خانواده در قرآن ۲)

جلسه ششم

مدرس دوره: دکتر سجاد مهدی زاده

مبانی قرآنی و اخلاقی در جایگاه و اهمیت ارتباط لمسی در تحکیم بنیان

خانواده: تحلیل جامع سوره روم و سیره نبوی (جلسه ششم)

چکیده

ارتباط لمسی، شامل مصادیقی چون دست دادن (مصافحه)، در آغوش گرفتن (معانقه) و بوسیدن، فراتر از یک رفتار غریزی، نعمتی الهی در ذیل مفهوم «مودت و رحمت» (آیه ۲۱ سوره روم) تلقی می‌شود. متون دینی، به ویژه کتاب «اصول کافی»، بر جزئی‌ترین شیوه‌های معاشرت تاکید دارند و آن را عاملی برای ریزش گناهان و جلب رحمت الهی می‌دانند. چالش اصلی در خانواده‌های امروزی، محدود شدن ارتباط لمسی به روابط جنسی و غفلت از کارکردهای آرامش‌بخش و حمایتی آغوش و بوسه در زندگی روزمره است. این گزارش بر ضرورت احیای عواطف لمسی به عنوان یک ضرورت تربیتی و اخلاقی تاکید می‌ورزد.

۱. مبانی کلامی و روایی ارتباطات لمسی

بر اساس منابع، ارتباطات غیرکلامی بخشی جدایی‌ناپذیر از علم ارتباطات و آموزه‌های دینی است که پیام‌های عمیقی از دوستی و محرمیت را منتقل می‌کند.

- **تجلی مودت و رحمت:** طبق آیه ۲۱ سوره روم، خداوند مودت و رحمت را در میان اعضای خانواده «جعل» (قرار داده) است. ارتباط لمسی یکی از مجاری اصلی بروز این نعمت الهی است.
- **جایگاه در کتب حدیثی:** کتاب معتبر «اصول کافی» (از کتب اربعه شیعه) برخلاف مباحث اقتصادی که در «فروع کافی» آمده، بخشی مجزا تحت عنوان «معاشرت» دارد که در آن روایات متعددی درباره شیوه‌های صحیح مصافحه و معانقه ذکر شده است.

- **حضور الهی در مصافحه:** در روایات آمده است که هنگام دست دادن دو مؤمن، خداوند دست قدرت خود را میان آنها قرار داده و به قلبی که محبت بیشتری دارد، توجه ویژه می‌کند. این عمل منجر به ریزش گناهان می‌شود.

۲. سیره نبوی و عدالت در ابراز محبت

پیامبر اکرم (ص) الگوی تمام‌عیار در زمینه تکریم و محبت به فرزندان و اطرافیان بوده‌اند. در این زمینه چند گزارش تاریخی حائز اهمیت است:

۱. **عدالت در بوسیدن:** پیامبر (ص) به فردی که تنها یکی از دو فرزند خود را در حضور ایشان بوسید، تذکر دادند که عدالت را رعایت نکرده است. این نشان‌دهنده اهمیت ظرافت‌های رفتاری در تربیت است.
۲. **هشدار به ترک‌کنندگان محبت:** زمانی که فردی با افتخار اعلام کرد هرگز فرزند خود را نبوسیده است، پیامبر (ص) او را «مردی از اهل آتش» نامیدند که نشان‌دهنده عمق زشتی خشکی عاطفی در نگاه اسلام است.
۳. **صبر در ارتباط:** در سیره پیامبر (ص) ذکر شده که ایشان هنگام دست دادن با دیگران، هرگز پیش‌قدم در کشیدن دست خود نمی‌شدند تا طرف مقابل احساس تکریم کند.

۳. نقش ارتباط لمسی در روابط زوجین

منابع بر این نکته تأکید دارند که روابط لمسی بین زن و شوهر نباید منحصر به زمان روابط زناشویی باشد.

- **پاداش اخروی (حسنه):** دست گرفتن و در آغوش گرفتن همسر در روایات دارای پاداش‌های متعدد (حسنه) توصیف شده است.

- **استمرار در محبت:** سیره امام صادق (ع) نشان می‌دهد که حتی با فاصله‌های زمانی کوتاه (مانند جدا شدن پشت درخت نخل)، تکرار مصافحه و ابراز محبت فیزیکی امری ممدوح و دینی است.
- **حمایت عاطفی:** بسیاری از زنان در خانواده‌ها از فقدان لمس‌های غیرجنسی (مانند گرفتن دست هنگام تماشای فیلم یا قرار دادن سر بر زانوی همسر) گلایه دارند. این نوع ارتباط، پیام حمایت و آرامش را به همراه دارد.

۴. آسیب‌شناسی خانواده‌های معاصر

گزارش حاضر چندین چالش جدی را در سبک زندگی امروزی شناسایی کرده است:

چالش	پیامد رفتاری	راهکار پیشنهادی
محدودیت فضای فیزیکی	ترک روابط لمسی به دلیل کوچکی خانه‌ها	عادی‌سازی بوسیدن و دست دادن معمولی در حضور فرزندان
تولد فرزند جدید	جدایی محل خواب والدین و غفلت از یکدیگر	حفظ حریم زوجیت و عدم افراط در تمرکز بر فرزند
استفاده از فاصله به عنوان تنبیه	جدا کردن جای خواب هنگام اختلافات	جلوگیری از تبدیل شدن قهر به سبک زندگی و قطع ارتباط لمسی
سخنرانی به جای آغوش	عدم تسکین عواطف در مواقع بحرانی	استفاده از آغوش برای آرام کردن (مشابه برخورد با کودک گریان یا فرد سوگوار)

نتیجه‌گیری

ارتباط لمسی در خانواده یک «بدیهی فراموش شده» است. مودت یعنی محبت در مقام عمل، و این عمل باید مطابق سلیقه و نیاز طرف مقابل باشد. آغوش و بوسه، بیش از هر سخنرانی و کلامی، توانایی بهبود حال اعضای خانواده و ایجاد حس امنیت را دارد. تقویت این حوزه، نه تنها یک نیاز غریزی، بلکه یک تکلیف دینی برای ارتقای سلامت روان و استحکام پیوند میان زوجین و فرزندان است.